

УДК 656.2.

Юрій Труханов

ОБГРУНТУВАННЯ ВИДІВ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ НА ЗАЛІЗНИЧНОМУ ТРАНСПОРТІ УКРАЇНИ

Обґрунтовані види економічної діяльності на залізничному транспорті відповідно до Національного класифікатора видів економічної діяльності України, який набрав чинності з 1 січня 2012 р. із врахуванням змін структури управління, що відбувається внаслідок реформування галузі.

Ключові слова: залізничний транспорт, вид економічної діяльності, класифікатор, основний, другорядний, допоміжні види діяльності.

Обоснованы виды экономической деятельности на железнодорожном транспорте в соответствии с Национальным классификатором видов экономической деятельности Украины, который введен в действие 1 января 2012 г. с учетом изменения структуры управления, происходящей в результате реформирования отрасли.

Ключевые слова: железнодорожный транспорт, вид экономической деятельности, классификатор, второстепенный, вспомогательные виды деятельности.

The types of economic activity are reasonable on a railway transport in accordance with the National classifier of types of economic activity of Ukraine, that is put in the operation of January, 1 2012 taking into account the change of structure of management, what be going on as a result of reformation industry.

Keywords: railway transport, type of economic activity, classifier second-rate, auxiliary types of activity.

Для забезпечення співставлення даних національної економіки з показниками інших держав, інтеграції в світовий економічний простір, кодування інформації та визначення видів діяльності юридичних осіб, макроекономічного моделювання економіки у відповідності до принципів системи національних рахунків в Україні наказом Державного комітету України з питань технічного регулювання та споживчої політики від 11.10.2010 р. №457 затверджено національний класифікатор України «Класифікація видів економічної діяльності» (далі КВЕД), який набув чинності з 01.01.2012 р. [6]. Цим же наказом скасовано чинність раніше діючого класифікатора видів економічної діяльності.

КВЕД призначений для класифікації суб'єктів господарювання, їх структурних підрозділів відповідно до видів діяльності, якими вони займаються. У зв'язку з цим важливим є питання обґрунтування видів економічної діяльності на залізничному транспорті України.

Питанню визначення видів економічної діяльності на залізничному транспорті приділяли увагу у своїх працях такі вітчизняні та зарубіжні вчені як

© *Труханов Ю. П., 2013*

Макаренко М. В., Н. М. Колесникова, Ю. М. Цветов, Н. І. Богомолова, Н. В. Чебанова, В. Г. Гизатуліна, С. Л. Шатров, Б. М. Лапідус, Г. Д. Ейтутіс та ін.

У роботах цих вчених основний вид економічної діяльності визначався на рівні залізничного транспорту в цілому, або на рівні залізниці. Проблеми щодо основного виду економічної діяльності кожного виробничого структурного підрозділу залізничного транспорту, яких на сьогодні в Укрзалізниці понад одна тисяча, залишилися не вирішеними.

Введення в дію КВЕД, реформування залізничного транспорту, що проводиться відповідно до Державної цільової програми, затвердженої Постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2009 р. № 1390 [4] із внесеними до неї змінами, Постановою Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 р. № 1106 [5], зміна структури управління залізничним транспортом шляхом формування вертикально-інтегрованих структур за видами діяльності, зумовлюють проведення відповідних наукових досліджень щодо визначення видів економічної діяльності на залізничному транспорті, відповідність їх національному класифікатору видів економічної діяльності та іншим чинним нормативно-правовим актам.

Оскільки одним із пунктів Державної цільової програми реформування залізничного транспорту на 2010–2019 рр. передбачено впровадження фінансово-економічної моделі, здатної забезпечити розподіл фінансових потоків за видами діяльності, то для виконання цього пункту виникає потреба удосконалення нормативно-правової бази щодо видів економічної діяльності на залізничному транспорті, що й визначає актуальність теми дослідження.

Метою даної статті є обґрунтування видів економічної діяльності на залізничному транспорті України та визначення особливостей основного виду діяльності для підприємств та структурних підрозділів залізничного транспорту.

Вид економічної діяльності – це процес, коли матеріальні ресурси, основні засоби, праця, технологія поєднуються таким чином, що це приводить до одержання продукції (товарів, послуг). Економічна діяльність характеризується витратами на виробництво, процесом виробництва і випуском продукції [6].

Розрізняють: основний, другорядний і допоміжний види економічної діяльності.

Визначення основного виду діяльності для підприємств та структурних підрозділів залізничного транспорту залежить від їх ролі і участі в єдиному технологічному процесі перевезень.

Під єдиним технологічним процесом перевезень слід розуміти сукупність послідовно і паралельно здійснюваних операцій на всіх етапах переміщення пасажирів і вантажів при забезпеченні безпеки пасажирів і збереженні вантажів.

При визначенні основного виду діяльності на залізничному транспорті відповідно до Методологічних основ та пояснень до позицій класифікації видів економічної діяльності (наказ Державного комітету статистики України від 23.12.2011 р. №396), доречно враховувати, що діяльність, яка є складовою частиною єдиного технологічного процесу, не розглядається як окремий вид діяльності, в даному випадку весь процес класифікується за кінцевою продукцією [7].

Продукція – це результат економічної діяльності. Такий термін використовується як для позначення товарів, так і послуг [6]. Кінцевою продукцією залізничного транспорту є послуги з перевезень [1].

Перевезення є технологічно складним процесом, який складається із окремих підпроцесів.

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

Орієнтовний перелік основних операцій, що виконують суб'єкти господарювання залізничного транспорту і їх структурні підрозділи, які складають основу єдиного технологічного процесу перевезення за рівнями вертикальної інтеграції, приведені в таблиці.

Рівень вертикальної інтеграції	Підрозділ та його призначення	Операції, що виконуються в єдиному технологічному процесі
1	2	3
1	АТ «Українська залізниця» (вища ланка управління)	Управління єдиним перевізним процесом, визначення кінцевого результату перевізного процесу
2	Дирекції галузеві (ланка управління за галузевою ознакою)	Забезпечення виконання окремих операцій перевізного процесу, керівництво структурними підрозділами, що їм підпорядковані
	Філії-залізниці (регіональна ланка управління)	Управління перевізним процесом у певному регіоні, керівництво структурними підрозділами, що їм підпорядковані
	ДП-власники вантажних вагонів (ДП УДЦТС «Ліски», ДП УДЦСВ «Укрспецвагон», ДП УДЦЗРП «Укррефтранс», ДП «Дарницький вагоноремонтний завод», ДП «Стрийський вагоноремонтний завод»)	Забезпечення справного стану парку вантажних вагонів для досягнення певної безпеки руху поїздів
	ДП ГІОЦ	Обробка інформації щодо перевезень
	Функціональні виробничі ланки незалежно від підпорядкованості	Здійснюють окремі господарські операції для можливості реалізації єдиного технологічного процесу
3	Структурні підрозділи філій та дирекцій	
	Станції	– здійснюють початково-кінцеву операцію (оформлення договорів на перевезення, розрахунки за перевезення тощо); – операції по формуванню і розформуванню поїздів на шляху прямування
4	Локомотивні депо	Забезпечення тяги поїздів справними локомотивами і професійною обслуговуючою бригадою, а також поточний ремонт та технічне обслуговування локомотивів у відповідності до діючих правил та положень
	Вагонні депо	Операції з контролю технічного стану парку вагонів на шляху прямування незалежно від їх приналежності, типу, видів тощо
	Пасажирські дільниці, депо	– забезпечення парком вагонів, майбутні обсяги пасажирських переве-

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

		зень, достатньою комфортністю і повною безпекою руху; – якісне обслуговування пасажирів на шляху прямування.
5	Дистанція колії	Забезпечення безвідмовної роботи колії при дотриманні всіх нормативів безпеки руху.
	Дистанції сигналізації та зв'язку	– забезпечення безвідмовної роботи пристроїв сигналізації та зв'язку; – забезпечення швидкості і надійності зв'язку.
	Дистанції електропостачання	– забезпечення безвідмовної роботи контактної мережі; – безперебійне постачання електроенергії для тяги поїздів і інших технологічних потреб та побутових цілей.
	Дистанції будівельно-монтажних робіт та цивільних споруд	Відповідність утримання будівель і споруд вимогам стандартів.
6	РЦП	Обробка перевізних документів.
7	Відновні поїзди	Готовність до виконання відновних робіт.

У таблиці вказані підрозділи відповідно до наказів Укрзалізниці від 20.01.2012 р. № 016-Ц, яким затверджено план першочергових структурних змін в АТ «Українська залізниця» на 2012-2013 рр. та від 01.10.2012 р. № 347-Ц «Про внесення змін до планів Укрзалізниці з реформування галузі». Як впливає із таблиці, кожний структурний підрозділ відіграє свою роль в єдиному технологічному процесі перевезення і лише їх загальна і технологічна ув'язка дозволяє здійснити процес перевезення і просторового переміщення вантажів і пасажирів.

Діяльність структурного підрозділу є складовою частиною технологічного процесу перевезення. Вона не може розглядатися як окремий вид діяльності. Продукція структурного підрозділу не може бути реалізована окремо. Вона споживається при виконанні перевезень і може бути реалізована як складова частина перевезень при їх здійсненні. У даному випадку весь процес можливо класифікувати за кінцевою продукцією. Кінцева продукція залізничного транспорту, виходячи із технології процесу перевезень, може бути створена і реалізована лише на рівні залізниці, Укрзалізниці в цілому (з урахуванням всіх вертикальних і горизонтальних взаємовідносин).

На підставі цього можна стверджувати, що для структурних підрозділів Укрзалізниці, які забезпечують єдиний технологічний процес перевезення, основним видом діяльності є перевезення.

Враховуючи вимоги директив ЄС щодо ведення окремого обліку доходів, витрат і фінансових результатів за видами перевезень та іншими видами економічної діяльності (утримання і експлуатація інфраструктури, послуги локомотивної тяги тощо), а також інші законодавчі та нормативно-правові акти і технологічні особливості організації перевезень вважаємо доречним перевезення на залізничному транспорті деталізувати за такими видами діяльності: пасажирські перевезення у далеко-

ЗАЛІЗНИЧНИЙ ТРАНСПОРТ

му сполученні, пасажирські перевезення у приміському сполученні, вантажні перевезення. Види діяльності, які забезпечують перевезення і, інтегруючись в основну діяльність, створюють кінцевий продукт залізничного транспорту – перевезення – деталізувати за такими видами економічної діяльності: утримання та експлуатація об'єктів інфраструктури, послуги локомотивної тяги, ремонт рухомого складу. Схематично види економдіяльності на залізничному транспорті зображені на рис.1.

Облік доходів, витрат і фінансових результатів за зазначеними видами економічної діяльності на рівні «АТ Українська залізниця» доречно здійснювати у складі перевезень, за їх видами при умові забезпечення роздільного обліку за цими видами економічної діяльності за місцем здійснення цієї діяльності на рівні структурних підрозділів АТ «Українська залізниця».

Крім основних видів економдіяльності підприємства залізничного транспорту можуть здійснювати другорядну діяльність: будівництво об'єктів інфраструктури, промисловість, науково-дослідна та дослідно-конструкторська діяльність; утримання соціальної сфери, інші види економічної діяльності не заборонені чинним законодавством.

Допоміжну діяльність також можна розглядати як діяльність, яка здійснюється у складі лише основних видів економічної діяльності (діяльність господарства лісозахисних насаджень, обслуговування пасажирів, транспортно-експедиційні операції, міжнародні перевезення, інша допоміжна діяльність у сфері транспорту тощо), та допоміжну діяльність, яка може бути як у складі основних, так і у складі другорядних видів економічної діяльності (промислове виробництво, торгівля, громадське харчування, виробництво та реалізація тепла, утримання автотранспорту, матеріально-технічне забезпечення, інші види робіт). Допоміжна діяльність здійснюється, як правило, для забезпечення потреб основних та другорядних видів економічної діяльності.

Рис. 1. Залізничний транспорт за видами економічної діяльності

Висновки. Запровадження таких видів економічної діяльності на залізничному транспорті узгоджується з чинними нормативними документами, надає можливість забезпечити окремий облік та прозорість доходів, витрат та фінансових результатів за зазначеними видами економічної діяльності, як цього вимагають директиви ЄС, сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості залізничної галузі, розвитку зовнішньої та внутрішньої конкуренції, забезпечить прозорість встановлених тарифів за складовими (локомотивна, інфраструктурна та вагонна).

ЛІТЕРАТУРА

1. Закон України «Про залізничний транспорт» від 04.07.1996 р. № 273/96-ВР із змінами.
2. Закон України «Про особливості утворення публічного акціонерного товариства залізничного транспорту загального користування» від 23 лютого 2012 року №4443-VI.
3. *Постанова* Кабінету Міністрів України від 30 березня 2011 року №316 «Про затвердження переліку робіт і послуг, що належать до основної діяльності залізничного транспорту, та Порядку перерозподілу надходжень доходу від основної діяльності залізничного транспорту».
4. *Постанова* Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2009 року №1390 «Про затвердження Державної цільової програми реформування залізничного транспорту на 2010-2019 роки».
5. *Постанова* Кабінету Міністрів України від 26.10.2011 року №1106 «Про внесення змін до Постанови Кабінету Міністрів України від 16.12.2009 р. №1390»./ Інформаційно-аналітичний центр «Ліга».
6. *Наказ* Державного комітету України з питань технічного регулювання від 11.10.2010 р. № 457 «Національний класифікатор України».
7. *Наказ* Державного комітету статистики України від 23 грудня 2011 р. № 396 «Про затвердження Методологічних основ та пояснень до позицій Класифікації видів економічної діяльності».
8. *Наказ* Укрзалізниці від 20.01.2012 р. № 016-Ц «Про затвердження планів заходів Укрзалізниці з реформування галузі» із змінами і доповненнями.
9. *Макаренко М. В., Колесникова Н. М., Богомолова Н. І. та інші. Основи управління фінансами залізничного транспорту. : Навчальний посібник. – К.: ДЕДУТ, 2012. – 340 с.*
10. *Макаренко М. В., Труханов Ю. П. Оптимізація управління економічною діяльністю залізничного транспорту на принципах бюджетування.: Монографія. – К.: ДЕДУТ, 2012. – 294 с.*
11. *Гизатуліна В. Г., Шатров С. Л., Липатова О. В. и другие. Развитие системы бухгалтерского учета и анализа на железнодорожном транспорте.: Монография. – Гомель: БелГУТ, 2011. – 430 с.*
12. *Шатров С. Л. Методика учета доходов, расходов и финансовых результатов по международным железнодорожным перевозкам // Бухгалтерский учет и анализ – 2008. — №7. – С. 35-40.*
13. *Гизатуліна В. Г. Управление затратами на железнодорожном транспорте: Монография / В. Г. Гизатуліна. – Гомель: БелГУТ, 2002. – 302 с.*
14. *Ейтутіс Г. Д. Теоретико-практичні основи реформування залізниць України: Монографія. – Ніжин: ТОВ Видавництво «Аспект Поліграф», 2009. – 240 с.*
15. *Лapidус Б. М. Управленню доходами и расходами – научную основу / Б. М.Лapidус, Л. А. Мазо, А. П. Абрамов // Железнодорожный транспорт. – 1998. – № 4. – С.31-36.*
16. *Макаренко М. В. Види діяльності на залізничному транспорті України /М. В. Макаренко, Ю. П. Труханов // Економіст. – 2011. – № 2. – С.55 – 565.*
17. *Макаренко М. В. Совершенствование финансовой системы железных дорог Украины / М. В. Макаренко // Весь транспорт. – 2000. – № 10. – С. 26 – 27.*